

Het Rijksmuseum als historisch museum

Het vorig jaar heropende Rijksmuseum afficheert zich *expressis verbis* als Museum van Nederland. Het pretendeert ‘kunst, geschiedenis en mensen te verbinden’ en doet dat aan de hand van voorwerpen die het museum sinds zijn oprichting verzamelt. Nadat enkele redactieleden van dit blad de nieuwe presentatie hadden aanschouwd, speciaal met het oog op de manier waarop kunst en geschiedenis in samenhang worden gepresenteerd, kwam bij de redactie de behoefte op om het hoe en waarom van de Nederlandse geschiedenis die ons in Cuypers’ zalen in de eenentwintigste eeuw wordt voorgehouden, onder een professioneel historische loep te nemen.

De *BMGN - LCHR* knoopt daarmee aan bij het debat over een nationaal historisch museum in Nederland, waarin zijzelf met het KNHG een expliciete rol heeft gespeeld. Rijksmuseum-directeur Wim Pijbes en het hoofd van de Historische afdeling, Martine Gosselink, hebben in de aanloop tot de opening wel beweerd dat hun instelling de taak van het Nationaal Historisch Museum heeft overgenomen, een claim die in de repliek overigens nu enigszins wordt afgezwakt.¹

Wij vroegen Anne-Laure Van Bruaene, Geert Janssen en Marieke Bloembergen in samenwerking met Martijn Eickhoff, vanuit hun eigen expertise en achtergrond te reageren op het nieuwe verhaal van Nederland. Ieder keek uitdrukkelijk naar welke en wiens geschiedenis hier wordt gevisualiseerd, welke criteria de selectie van objecten lijken te hebben bepaald en wat deze keuzes ons bovendien over de onderliggende agenda’s en aannames van de staf en leiding van het Rijksmuseum vertellen.

Opvallend is dat de criticasters allen ambivalente gevoelens koesteren ten aanzien van het eerherstel van de architect van het gebouw, Pierre Cuypers. Zij vinden dat historisch inzicht het vaak verliest van esthetische voorkeuren en benadrukken dat het museum dergelijke problemen zou kunnen ondervangen door meer aandacht te besteden aan de collectiegeschiedenis van het museum, en de motieven die daaraan ten grondslag lagen. Hoe prachtig ook, de voorkeur voor schoonheid maakt dat de toeschouwer in hun ogen

door een te negentiende-eeuwse bril naar de Nederlandse geschiedenis kijkt (Janssen). Hij maakt een vergelijking met buitenlandse musea die het verleden van hun land meer hebben gecontextualiseerd, ruimhartiger van duiding hebben voorzien en daarmee minder teleologisch hebben ingekleurd. De accentuering van ontstaan en ontwikkeling van de Nederlandse samenleving botst met de neogotische architectuur en decoratie van Cuypers die als geëmancipeerde katholiek meer waardering had voor de middeleeuwen, een periode die nu slechts als ‘opmaat tot’ fungeert (Van Bruaene). Als Belgische en Vlaamse merkt zij op dat het gedeelde verleden van Nederland en België teveel uit beeld is geraakt en dat de relatie tussen geschiedenis en nationale identiteit meer had kunnen worden geproblematiseerd. De herstelde hegemonie van Cuypers betekent tevens dat de opstellers mogelijk in de val van het Nederlandse cultureel nationalisme uit de stichtingstijd van het museum zijn getrap. In de getoonde rijkdom aan Indische voorwerpen verhindert een koloniaal elitair, eurocentrisch perspectief op koloniale machtsuitoefening het zicht op andere, inheemse dan wel inter-Aziatische perspectieven (Bloembergen en Eickhoff).

Martine Gosselink, hoofd Geschiedenis van het Rijksmuseum, licht de keuze voor een chronologisch doorlopende en geïntegreerde opstelling toe. Uitgangspunt was nu eenmaal de collectie voorwerpen van het museum aan de hand waarvan wordt getoond hoe ‘Nederland’ zich als samenleving, als staat, als natie en als cultuur vanaf ongeveer 1100 tot ver in de twintigste eeuw heeft ontwikkeld. Het zal de bezoeker een zorg zijn of het om geschiedenis of kunst gaat, zolang hij of zij maar inzicht krijgt in het Nederlandse verleden. Leest u maar waarom sommige professionele historici betwijfelen of deze opstelling tot daadwerkelijk inzicht in de geschiedenis leidt en wat het Rijksmuseum hier tegen in brengt.

Namens de redactie,
CATRIEN SANTING

1 Geertje Dekkers, ‘Wij zijn de nationale schatkamer’, *Historisch Nieuwsblad* (2011) nr. 7.